

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพในประชากรทันตบุคลากร ประเทศไทย 10,515 คน การศึกษาเชิงปริมาณดำเนินการในกลุ่มตัวอย่างจำนวนอย่างน้อย 385 คน ซึ่งคัดเลือกด้วยการสุ่มอย่างง่าย ทำการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามแบบมีโครงสร้างโดยส่งทางไปรษณีย์ ส่วนการศึกษาเชิงคุณภาพ ทำการสุ่มเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงอย่างน้อย 5 คน โดยเลือกจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเชิงปริมาณ ทำการเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อทราบถึงรายละเอียด รวมถึงปัจจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้านไทยของทันตบุคลากร การวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวรแล้ว หมายเลข IRB No.024/56 มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งเป็น 2 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ

ศึกษาสถานการณ์การใช้สมุนไพรพื้นบ้านไทยในการดูแลสุขภาพช่องปากของทันตบุคลากร เน้นการศึกษารูปแบบพฤติกรรม ปัจจัยกำหนดการสั่งใช้และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการสั่งใช้สมุนไพรพื้นบ้านไทยของทันตบุคลากร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ทันตแพทย์ ในประเทศไทยจำนวน 10,515 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ทันตแพทย์ในประเทศไทย จำนวนอย่างน้อย 385 คน (ใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane, 1967) คัดเลือกด้วยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรต้น (ตัวแปรอิสระ) ได้แก่

1. ตัวแปรด้านสังคมประชากร (อายุ เพศ ศาสนา สถาบันการศึกษา ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน ประสบการณ์การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพช่องปาก)
2. ปัจจัยความเชื่อด้านสุขภาพของทันตบุคลากร : การสั่งใช้ยาสมุนไพร
3. นโยบายและยุทธศาสตร์ของสถานบริการ

ตัวแปรตาม คือ สถานการณ์การใช้สมุนไพรในการดูแลสุขภาพช่องปากของทันตบุคลากร ได้แก่ รูปแบบการใช้สมุนไพรและพฤติกรรมการใช้สมุนไพร

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัย: แบบสอบถามเพื่อการวิจัย การดูแลสุขภาพช่องปากด้วยสมุนไพรพื้นบ้านไทย: กรณีศึกษาทันตบุคลากรประเทศไทยและแบบสอบถามเพื่อการวิจัยฯ ออนไลน์ ประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก คือ

1. ข้อมูลทั่วไป : เป็นคำถามให้เลือกตอบ และเติมข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
2. การสั่งใช้สมุนไพร : เป็นคำถามให้เลือกตอบและเติมข้อมูล/ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม
3. ข้อเสนอแนะ : แสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม (ถ้ามี)

การพัฒนาเครื่องมือ: ผู้วิจัยจัดทำแบบสอบถามฯ ทั้งในรูปแบบเอกสารแผ่นพับและแบบสอบถามชุดนี้ผู้วิจัยยังจัดทำในรูปแบบออนไลน์ (ภาคผนวก) เพื่อเพิ่มช่องทางให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าถึงแบบสอบถามได้อย่างสะดวก วิธีการพัฒนาแบบสอบถาม เกิดจากการค้นคว้าข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับปัจจัยการใช้/สั่งใช้สมุนไพร จากนั้นนำแบบสอบถามเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ ต่อมานำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจทานด้านประเด็นคำถามให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัยและสถิติในการวิจัย แล้วจึงนำข้อเสนอแนะและคำแนะนำมาปรับแก้แบบสอบถาม โดยผู้เชี่ยวชาญในชั้นตอนนี้ คือ ผศ.ดร. อัมพวรรณ ศรีวิไล, ผศ.ดร.ปิยะรัตน์ นิยมพิทักษ์พงศ์ และ ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ ศิริพรไพบุณย์ จากนั้นดำเนินการขอรับรองการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ มาจากการใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากการสุ่มตัวอย่างช่องทางแรกโดยส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ไปยังกลุ่มตัวอย่าง อีกช่องทางคือ จัดทำแบบสอบถามออนไลน์ แล้วนำที่อยู่ลิงค์ออนไลน์ไปโพสต์ไว้ในเว็บไซต์ของทันตบุคลากร

2. แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากตำรา เอกสาร วารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและแหล่งข้อมูลออนไลน์

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 1 ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติทั้งในเชิงพรรณนา โดยนำเสนอด้วยตารางแจกแจงความถี่ซึ่งเป็นผลค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการอธิบายตัวแปรด้านสังคมประชากร ปัจจัยการสั่งใช้สมุนไพรพื้นบ้านไทยฯ และใช้การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติในเชิงอนุมาน เพื่อดูความสัมพันธ์ของตัวแปรด้านรูปแบบและพฤติกรรมคำสั่งใช้สมุนไพรพื้นบ้านไทยของทันตบุคลากร

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ศึกษาในเชิงลึกเกี่ยวกับการใช้สมุนไพรพื้นบ้านไทยในการดูแลสุขภาพช่องปากของทันตบุคลากร เน้นการศึกษารูปแบบพฤติกรรมและปัจจัยที่มีเกี่ยวข้องกับการสั่งใช้สมุนไพร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ทันตแพทย์ ในประเทศไทยจำนวน 10,515 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ทันตแพทย์จากการวิจัยระยะที่ 1 (การวิจัยเชิงปริมาณ) อย่างน้อย 5 คน คัดเลือกด้วยสุ่มเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) โดยสุ่มเลือกจากแต่ละกลุ่มของสถานบริการของทันตบุคลากร ได้แก่

1. สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
2. สถานบริการสาธารณสุขของรัฐ นอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข
3. มหาวิทยาลัย
4. โรงพยาบาล/ คลินิกเอกชน

เครื่องมือและการพัฒนาเครื่องมือ

เครื่องมือวิจัย : แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือที่ต้องการให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยการสั่งใช้หรือไม่ใช้สมุนไพรทางทันตกรรม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ด้วยตนเองของผู้วิจัย

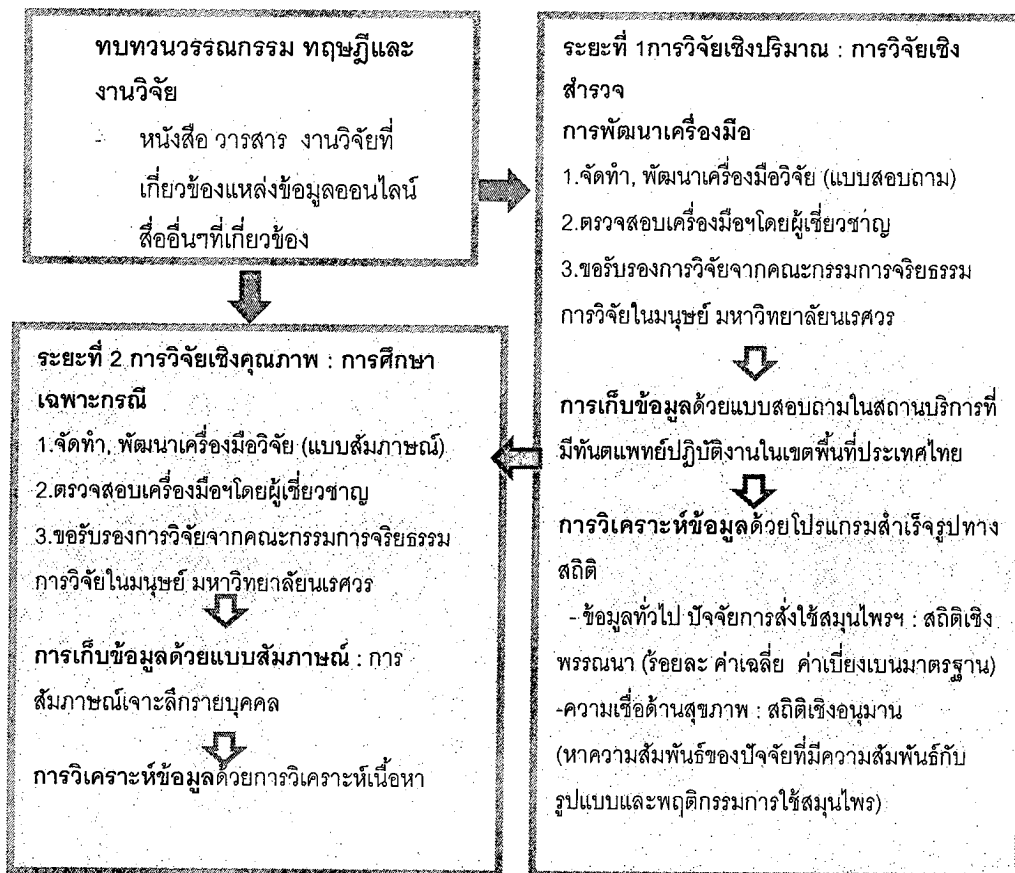
การพัฒนาเครื่องมือ: ผู้วิจัยจัดทำแบบสัมภาษณ์นี้เป็นเครื่องมือที่ต้องการให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยการสั่งใช้หรือไม่ใช้สมุนไพรทางทันตกรรม โดยผู้วิจัยสร้างเป็นคำถามปลายเปิดใช้แนวสัมภาษณ์ตามแบบสอบถามในระยะที่ 1 เพิ่มเติมข้อคำถามในข้อมูลที่น่าสนใจ เช่น นโยบายของสถานบริการ นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ (ผศ.ดร.อัมพวรรณ ศรีวิไล, ผศ.ดร.ปิยะรัตน์ นิยมพิทักษ์พงศ์ และ ผศ.ดร.ทวีศักดิ์ ศิริพรไพบุลย์) ทำการตรวจสอบแก้ไขจนนำไปใช้ได้จริง จากนั้นดำเนินการขอรับรองการวิจัยจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างโดยผู้วิจัย ผ่านทางโทรศัพท์หรือทางอินเทอร์เน็ต

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (การวิจัยระยะที่ 2) ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) โดยวิเคราะห์ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณในระยะที่ 1 นำเสนอข้อมูลในการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ภาพ 15 แผนภาพขั้นตอนการศึกษาวิจัย